

Derleme Makalesi -Review Article

Bilecik İlinin Meyvecilik Potansiyeli Fruit Growing Potential of Bilecik Province

Sinem Öztürk Erdem^{1*}, Nuray Koş²

Geliş / Received: 25/11/2021

Revize / Revised: 12/01/2022

Kabul / Accepted: 21/01/2022

ÖZ

Marmara bölgesi ekolojik özellikleri ile birçok meyve türünün yetiştiriciliğinin yapılabildiği bir bölge olup, doğusunda Bilecik ili yer almaktadır. Bilecik ili sahip olduğu yükselti farklılıklarının ortaya çıkardığı ekosistemler sayesinde meyve ve sebze yetiştiriciliğinde elverişli bir yapıya sahip olması ile ön plandadır. Bilecik ilinin toprak varlığının %29'unu tarım alanı, tarım alanının %11'lik kısmını ise meyve alanı oluşturmaktadır. Yetiştiriciliği yapılan türler incelendiğinde ceviz, fındık, şeftali, zeytin, nar, üzüm, incir, ayva ve daha birçok tür ekolojik şartların uygunluğundan dolayı yetiştiriciliği yapılabilmektedir. 2020 yılı verilerine göre yaklaşık 141 bin dekar alanda 71.034 ton meyve üretimi gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl üretim miktarı verileri incelendiğinde ilk sırada yer alan şeftaliyi kiraz, ayva, üzüm takip etmektedir. Osmaneli ilçesinde Bilecik ilinin meyve üretiminin yaklaşık %74'ü gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada Bilecik ilinin meyvecilik potansiyelinin mevcut durumunun incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler-Çözüm Önerisi, Meyve Yetiştiriciliği, Problem, Üretim

ABSTRACT

The Marmara region is a region where many fruit species can be grown with its ecological characteristics, and Bilecik province is located in the east. Bilecik province is at the forefront with its favourable structure in fruit and vegetable cultivation, thanks to the ecosystems created by the altitude differences. 29% of the land area of Bilecik is agricultural land, and 11% of the agricultural area is fruit area. When the cultivated species are examined, walnut, hazelnut, peach, olive, pomegranate, grape, fig, quince, and many other species can be grown due to the suitability of ecological conditions. According to the data of 2020, 71.034 tons of fruit are produced in an area of approximately 141 thousand decars. When the production amount data is examined in the same year, the ranking continues in the form of peach, cherry, quince, and grape. Approximately 63% of the fruit production of Bilecik province is realized in Osmaneli district. In this study, it is aimed to examine the current situation of the fruit growing potential of Bilecik province.

Keywords- Fruit Growing, Problem, Production, Solution Suggestion

^{1*}Sorumlu yazar iletişim: sinem.erdem@bilecik.edu.tr (<https://orcid.org/0000-0002-8978-0837>)

Bahçe Bitkileri Bölümü, Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Bilecik, Türkiye

²İletişim: nuraykos20@gmail.com (<https://orcid.org/0000-0001-8093-8602>)

Biyoteknoloji ABD, Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Bilecik, Türkiye

I. GİRİŞ

Türkiye, konumu ve ekolojik özellikleri sayesinde meyve yetiştiriciliğinde avantajlı bir konumdadır. Dünya üzerinde mevcut olan gen merkezleri arasında Yakın Doğu ve Akdeniz Gen Merkezleri içinde yer alması aynı zamanda beşmikro-gen merkezi bulunmasından dolayı ülkemizde birçok tür ve çeşit zenginliğinin olduğu bilinmektedir. Meyvecilik kültüründe önemli bir yere sahip olan elma, Armut, Ayva, Fındık, Antepfıstığı, Vişne, Kiraz, Erik, Ceviz, Badem, Kestane, İncir, Üzüm ve Nar gibi birçok meyve türünün anavatanı ülkemizdir [1-3].

Türkiye’de 2020 yılı meyve üretim miktarları incelendiğinde 2019 yılı verilerine göre yaklaşık % 6’lık bir artış ile toplam 21.853,084 ton üretim gerçekleştirilmiştir. Özellikle Elma (%18.8), Mandalina (%13.3), Çilek (%12.3), Şeftali (%7.4), Nar (%7.3) ve İncir (%3.2) türlerinde büyük bir artış gözlemlenmektedir.2020 yılında Akdeniz bölgesinde toplam meyve üretiminin % 41’i, Ege bölgesinde %22’si, Marmara bölgesinde ise yaklaşık %11’i gerçekleşmiştir [4].

Bilecik İli, Marmara, Ege, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinin kesişim noktaları arasında Marmara Bölgesi’nin güneydoğusunda bulunmaktadır. Bilecik İli coğrafyasında değişen yükselti farklılıkları ve bunların meydana getirdiği ekosistemler sayesinde meyve ve sebze yetiştiriciliğinde elverişli bir yapıya sahip olmasıyla ön plandadır. Toprak yapısı ile iklimin yöresel farklılıkları olmasıyla üretimde çok fazla çeşitlilik görülmektedir. Bu çeşitlilik Domatesten Fasulyeye, Karpuzdan Nara, Zeytinden Ayvaya, Biberden Soğana, Üzümden Şeftaliye kadar birçok meyve ve sebze türlerinin yetişmesiyle il genelinde ürün yelpazesinin zengin bir potansiyele sahip olmasını sağlamaktadır [5]. Yöresel olarak bakıldığında ise; Osmaneli ilçesinde başta şeftali olmak üzere birçok meyve yetiştiriciliği, İnhisar ilçesinde Nar yetiştiriciliği, Gölpazarı ilçesinde Ceviz ve Kiraz yetiştiriciliği ön plandadır. Bu çalışmada TÜİK tarafından 2020 yılında Bilecik İl ve ilçelerinde istatistiksel verileri yayınlanmış meyve türlerinin mevcut durumları ve gelecekteki potansiyel durumları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

II. BİLECİK İLİ MEYVECİLİĞİ

Marmara bölgesinin güneydoğusunda yer alan Bilecik İli; kuzey bölgesinde Sakarya, güney bölgesinde Kütahya, batısında Bursa, doğusunda Bolu ve Eskişehir illeri arasında bir konumdadır. Bilecik ilinin merkez ilçe ile 8 tane ilçesi vardır. Bunlar; Osmaneli, Gölpazarı, İnhisar, Söğüt, Merkez, Pazaryeri, Yenipazar, Bozüyük’tür. Bilecik İl’inin yüz ölçümü 4.307 km² olup [5], merkezin denize olan yüksekliği 500 m’dir [6]. Geçit bölgesi olan bir il olması, farklılık gösteren topografyası ve su kaynakları ile Bilecik’te üç farklı iklim tipi görülmektedir. Merkez, Osmaneli, Gölpazarı ve Söğüt ilçeleri Marmara Bölgesi İklimi, Pazaryeri, Bozüyük ve Yenipazar ilçeleri ise İç Anadolu Bölgesi iklim özelliklerini göstermektedir. Ayrıca Gölpazarı, Osmaneli ve Söğüt ilçelerinin Sakarya Irmağı kıyı şeridinde mikro-klima iklim bölgeleri görülmektedir [6].

Yıllık yağış ortalaması 450 kg/m² olup, en çok yağış düşen aylar ise Ocak ve Mayıs aylarıdır. Bilecik ili toplam arazilerinin %52’si sulanan, %48’i ise sulanmayan arazilerden oluşmaktadır [5,6].

Bilecik ilinin mevcut toprak varlığının dağılımı incelendiğinde%1.44’ü çayır-mera alanı, %53.09 orman alanı, %16.43’ünü yerleşim ve tarıma elverişsiz alanlar, %29.4’ü ise 1.250,807 dekar ile tarım alanı oluşturmaktadır [5]. Bu alanın %40.37’si tarla bitkileri, %11.15’i meyve alanı, %9.32’si sebze alanı olup %32.73’lük kısmı keleme alan, %1.33’nün kavaklık alan olmasının yanı sıra %0.29 gibi küçük bir alanında örtü altı sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır (Tablo 1). İlin bitkisel üretim değerlerine bakıldığında sebze (257.630ton), tarla bitkileri yetiştiriciliği (228.727 ton), meyve (71.024 ton) ve örtü altı sebze yetiştiriciliği (52.694 ton) şeklinde sıralanmaktadır [4].

Tablo 1. Bilecik İli Tarım Alanlarının Dağılımı

Bitkisel Üretim Şekli	Alan (Dekar)	Alan İçindeki Payı (%)
Tarla Bitkileri	504.933	40.37
Sebze	60.189	4.81
Örtü Altı Sebze	3.692	0.29
Meyve	139.568	11.15
Nadas	116.644	9.32
Kavaklık	16.584	1.33
Keleme	409.197	32.73
TOPLAM	1.250.807	100

Ülkemiz meyveciliğinde önemli yeri olan Elma, Üzüm, Zeytin, Şeftali, Kiraz ve Ayva gibi türler Bilecik ekonomisine de katkı sağlamaktadır. Bilecik ilinde 2004 yılından 2020 yılına kadar toplu meyveliklerin alanı %15 artmıştır. Tablo 2.'de bulunan TÜİK 2020 yılı verileri incelendiğinde Bilecik ilinde 138.383 da toplu meyvelik alanında 71.024 ton meyve üretimi gerçekleştirilmiştir. Şeftali 35.948 ton üretim ile ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'de ki şeftali üretiminin %5'i Bilecik ilinden karşılanmaktadır. 8.209 ton üretim ile Kiraz ikinci sırada, 6.671 ton üretim ile Ayva üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye'de ki Ayva üretiminin %4'ü yine buradan karşılanmaktadır. TR41 bölgesi kapsamında ise, Şeftalinin %25'i, Ayvanın ise %20'si Bilecik ilinden karşılanmaktadır [4].

Meyve veren yaşta ağaç sayısı 2.154,944 adet, meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı ise 450.346 adettir. 2019 yılında Bilecik İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün başlatmış olduğu Ceviz fidan dağıtım projesi ile cevizde meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı 130.918 adete ulaşmıştır [4]. Önümüzdeki yıllarda ceviz yetiştiriciliği için uygun ekolojik şartlara sahip Bilecik ilinde ceviz üretim miktarında önemli bir artışla birlikte ceviz üretiminde söz sahibi olacağı düşünülmektedir. İl genelinde Ahududu, Böğürtlen, Kuşburnu, Yaban mersini, Mavi yemiş yetiştiriciliği de başlamıştır.

Tablo 2. Bilecik İli Meyve Üretim Alanı ve Üretim Miktarı ile Türkiye'deki Yeri*

Ürün Adı	Üretim (Ton)	Toplu Meyve Üretim Alanı (Da)	Ağaç Başına Ortalama Verim (Kg)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)
Şeftali	35.948	20.391	39	911.994	24.380
Kiraz	8.209	20.900	28	293.224	124.423
Ayva	6.671	4.825	36	187.500	8.200
Üzüm	6.005	10.101	1.114	-	-
Sofralık Zeytin	2.996	16.768	11	269.891	51.830
Elma	2.966	4.256	157	109.109	30.177
Ceviz	2.157	41.935	18	117.255	130.918
Erik	1.647	3.661	20	81.593	10.521
Vişne	1.513	7.454	24	63.481	46.652
Nektarin	1.000	1.700	20	40.010	210
Armut	712	1.012	28	25.254	5.486
Badem	276	588	32	8.631	2.516
Trabzon Hur.	178	469	33	5.466	2.870
Çilek	171	266	643	-	-
Dut	155	816	12	13.361	1.421
Kayısı	154	130	13	12.155	1.909
Nar	109	2.847	17	6.434	7.685
Muşmula	74	65	50	1.480	210
İncir(Yaş)	60	106	21	2.803	160
Fındık	23	93	4	5.303	778
TOPLAM	71.024	138.383	2.320	2.154.944	450.346

*Sıralama, ürünlerin üretim miktarlarına göre gerçekleştirilmiştir.

Bilecik ili İstanbul, Bursa, İzmit ve Eskişehir gibi illerin orta noktasında olması aynı zamanda kara ve demir yollarıyla da Marmara, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerine de ulaşımın sağlanmasıyla havaalanlarına ve limanlara dolayısıyla pazara kolaylıkla erişim sağlanmaktadır.

A. Osmaneli İlçe Meyveciliği

Bilecik İl'inin Sakarya, Göksu, Göynük vadilerinin genişlediği alanlarda yer alan Osmaneli ilçesi, Bursa'nın İznik, Yenişehir ve Sakarya'nın Pamukova ilçelerine komşudur. İklim olarak Akdeniz ve Kara iklimi arasında bir geçit iklimine sahiptir. Bilecik ilinin meyve üretiminin % 74'ü Osmaneli ilçesinden karşılanmaktadır [4]. Bunun sebebi hem Sakarya Nehri'nin Aktaş mevkiinde ilçeye girmesi hem de mikro klima özelliği taşıması ile çevre il ve ilçelerine göre ürün çeşitliliği ve üretim sezonunun geniş olmasıdır. İlçede toplam 124.728 dekar alandan 46.230 dekarı toplam meyvelik alanı olarak kullanılmaktadır. Tablo 3'te görüldüğü gibi toplam meyve üretim miktarı 52.218 ton, meyve veren yaşta ağaç sayısı 1.398,365 adet, meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı ise 60.238 adettir. İlçenin meyve üretim miktarları incelendiğinde şeftali-nektarin yetiştiriciliği 36.044 ton ile %69'luk bir üretim payına sahiptir [4]. Bölgenin üretimde diğer söz sahibi olduğu türler ise Ayva, Üzüm, Zeytin, Kiraz ve Elmadır. Bilecik Tarım İl Müdürlüğü'nün 2018 yılından itibaren her yıl yapmış olduğu Ceviz fidanı dağıtım projesi ile meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı 2020 yılı verilerine göre 27.195 adettir. Önümüzdeki yıllarda Osmaneli ilçesinin ceviz yetiştiriciliğinde de söz sahibi olacağı düşünülmektedir.

Tablo 3. Bilecik ili Osmaneli ilçesinde bulunan meyve ağaç sayıları ve meyve üretim miktarları

Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)
Şeftali	35.044	876.200	5.500	20.000
Ayva	5.788	144.700	4.750	4.300
Sofralık Üzüm	3.750	-	-	2.500
Zeytin	2.088	208.800	3.150	11.500
Kiraz	2.056	51.400	2.940	800
TOPLAM	52.218	1.398,365	60.238	46.230

B. Bilecik Merkez İlçe Meyveciliği

Bilecik Merkez ilçesinde toplam 46 köy bulunmaktadır [7]. İlçeler arasında Merkez ilçe meyve yetiştiriciliğinde ikinci, sebze yetiştiriciliğinde ise üçüncü sırada (24.445 ton) yer almaktadır [4]. Çukurören köyünde yetiştirilmekte olan Çukurören biberi coğrafi işaretli ürün olarak tescillendirilmiştir. Osmaneli ilçesinden sonra meyve yetiştiriciliğinin en fazla yapıldığı ilçe konumundadır. Tablo 4'te görüldüğü üzere 4.151 ton meyve üretimi gerçekleştirilmiş ve ilk sırayı Kiraz (1.072 ton) üretimi almıştır [4]. Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı incelendiğinde kiraz ve ceviz ağaçların sayısının fazla olduğu ileri ki yıllarda bu ürünlerin üretim miktarlarında önemli artışların olacağı beklenmektedir. Tablo 4'te üretimi en fazla yapılan 5 ürün verilmiştir. Ancak Merkez ilçe için önemli olan bir diğer meyve Trabzon hurmasıdır. Bilecik ilin Trabzon hurması üretiminin % 95'i Merkez ilçede gerçekleştirilmektedir [4]. Bilecik ilindeki ürün yelpazesini genişletmek aynı zamanda üretilen ürünlerin doğru çeşitlerle yapılabilmesi adına Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi öğretim üyeleri tarafından Hünnap, Çilek, Böğürtlen, Ahududu, Frenk Üzümü, Gojiberry, Dut, Üzüm türleri ile adaptasyon çalışmaları Merkez ilçeye bağlı bulunan Aşağıköy köyünde bulunan Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezinde başlatılmıştır.

Tablo 4. Bilecik ili Merkez ilçesinde bulunan meyve ağaç sayıları ve meyve üretim miktarları

Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)
Kiraz	1.072	42.870	25.900	3.900
Erik	674	33.710	1.790	300
Ayva	636	31.790	1.850	150
Şeftali	416	16.650	5.200	100
Ceviz	392	21.780	18.880	9.850
TOPLAM	4.151	195.685	93.745	18.168

C. İnhisar İlçe Meyveciliği

Bilecik ili inhisar ilçesi; ilin güneydoğusunda yer almakta ve yüz ölçümü 341 km²'dir. İnhisar, Batı Karadeniz, İç Anadolu ve Marmara bölgelerinin kesiştiği noktada yer almaktadır. Bu nedenle hem mikro klima özelliği gösteren bir bölgede olması hem de su kaynakları ve farklılık gösteren topografyası ile üç farklı iklim tipi görülmektedir [8]. İlçede toplam 19.106 dekar alandan 7.425 dekar alanı meyve, içecek ve baharat alanı olarak kullanılmaktadır. İlçe halkının geçim kaynağı hayvancılık ve tarımdır. İlçede birçok meyve çeşidi yetiştirilmesine rağmen en iyi verim elde edilen ve yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan meyveler Kiraz, Üzüm, Zeytin, Ceviz, Dut, Ayva ve Nar'dır. İnhisar ilçesinde nar ekşi ve tatlı olarak iki çeşitte bulunur. İnce kabuklu tatlı narlar "Deve Dişi" narı olarak bilinir. İlçede iki bin dekardan fazla alanda organik nar yetiştiriciliği yapılmaktadır ve Tablo5'te de görüldüğü gibi meyve vermeyen ağaç sayısı 7.625'tir [4]. İlerleyen zamanlarda İnhisar ilçesi için önemli ürün olan nar üretiminin ilk sıralarda yer alacağı düşünülmektedir.

Tablo 5. Bilecik ili İnhisar ilçesinde bulunan meyve ağaç sayıları ve meyve üretim miktarları

Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)
Kiraz	1.131	37.685	545	1.620
Üzüm	430	-	-	2.455
Zeytin	326	16.700	5.850	725
Ceviz	324	21.625	2.792	1.180
Nar	21	519	7.625	2.682
TOPLAM	2.702	103.165	18.194	7.425

D. Söğüt İlçe Meyveciliği

Bilecik İlinin Marmara bölgesinin doğusunda bulunan ilçesidir. İlçenin Eskişehir illerine yakınlığı pazara ulaşım için büyük bir avantajdır [9]. Aynı zamanda Sakarya Vadisine yakınlığı ile de seracılığa daha uygundur. Söğüt ilçesi sınırlarında bulunan Sakarya Vadisi'nde mikro klima özelliği görüldüğünden dolayı üretim çeşitliliği çok fazladır. İlçede toplam 83.348 dekar alan olup bunun 10.433 dekar alanı meyve, içecek ve baharatların alanı olarak kullanılmaktadır. Meyve üretimi olarak Kiraz, Ayva, Elma, Erik, Ceviz gibi birçok meyvenin yetiştiriciliğinin yaygın yapılmasıyla birlikte en fazla üretimi yapılan meyve Kiraz olup arkasından Üzüm gelmektedir [4]. Ayrıca dut meyvesi yetiştiriciliği ve ipekböcekçiliğini yeniden canlandırma çalışması kapsamında dut ağacı dikimleri yapılması planlanmaktadır. İlçede üretilen ürünler hem iç pazara hem de ihracata gönderilmektedir.

Tablo 6. Bilecik ili İnhisar ilçesinde bulunan meyve ağaç sayıları ve meyve üretim miktarları

Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)
Kiraz	1.683	67.300	2.725	3.450
Üzüm	1.382	-	-	3.070
Ceviz	361	24.070	26.654	2.634
Zeytin	267	22.241	5.190	786
Nar	80	5.300	-	160
TOPLAM	4.080	133.971	35.199	10.433

E. Gölpazarı İlçe Meyveciliği

İlçenin kuzey sınırını Sakarya'nın Taraklı ve Geyve ilçeleri, Batısını Bilecik Vezirhan beldesi ve Osmaneli İlçesi, Güneyini Söğüt ve İnhisar İlçeleri, Doğusunu da Bolu'nun Göynük ve Bilecik'in Yenipazar İlçeleri sınırlandırır. Gölpazarı ilçesi güneyde İç Anadolu Havzası ile kuzeyde Marmara ve Karadeniz iklim tipleri arasında geçiş sahasında yer almaktadır. Bu iklim tipleri arasından Marmara bölgesinin yarı nemli iklim özelliği Gölpazarı ilçesinin bulunduğu sahada etkili olmaktadır [10]. İlçenin sulaması Sakarya Nehri tarafından karşılanmakta olup bu sayede ilçede sebze, meyve, tahıl üretimleri yapılmaktadır. İlçede toplam 101.543 dekar alanın 32.810 dekar alanı meyve, içecek ve baharat alanı olarak kullanılmaktadır. İlçede 2020 yılı verilerine göre en fazla kiraz üretimi (1.260 ton) yapılmıştır. Kiraz'ı vişne, elma, şeftali ve ceviz yetiştiriciliği izlemiştir. Yetiştiriciliği yapılan üzüm ve kiraz iç pazar ve ihracatta, Vişne ise sanayi (reçel ve meyve suyu vs. yapımı) de kullanılmaktadır. Tablo 7'de de görüldüğü gibi meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı toplam 132.756 adet ve en fazla ceviz ağacı yer almaktadır. Gölpazarı'nın özellikle kiraz, vişne ve ceviz yetiştiriciliğine uygun bir iklimi olduğundan buradaki meyvelik alanların yaklaşık %85'ini bu üç ürün oluşturmaktadır [4].

Tablo 7. Bilecik ili Gölpazarı ilçesinde bulunan meyve ağaç sayıları ve meyve üretim miktarları

Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)
Kiraz	1.260	63.000	36.000	7.236
Vişne	559	28.500	32.025	3.500
Elma	428	23.353	4.716	957
Şeftali	416	16.000	13.050	218
Ceviz	273	13.650	37.500	17.100
TOPLAM	3.569	166.303	132.756	32.810

F. Pazaryeri İlçe Meyveciliği

Bilecik ilinin Marmara Bölgesinin doğusunda yer alan eski adı Pazarcık olan Pazaryeri ilçesi Bilecik ilinin küçük ve şirin bir ilçesidir. Doğusunda Söğüt, batısında Bursa'nın İnegöl ilçesi, kuzeyinde Bilecik merkez ilçe, güneyinde Bozüyük ilçesi bulunmaktadır. Yüzölçümü 399 kilometrekaredir. Marmara Bölgesinde yer almasına rağmen iklimi sert ve karasaldır. Ege, Batı Karadeniz ve İç Anadolu Bölgesi iklimlerinin zaman zaman etkilerini gösterdiği geçit bölgesini oluşturur. İlçede bulunan tarım arazilerinin sulanması Küçük-Büyük Elmalı, Sarnıç, Sorgun, Esere ve Kamçı gibi göletler tarafından gerçekleştirilmektedir [11]. İlçe toplam 92.526 dekar alana sahip olup bunun 2.689 dekar alanı meyve, içecek ve baharat alanı olarak kullanılmaktadır. İlçede yetiştirilen Vişne, Elma, Kiraz, Ceviz, Armut gibi meyvelerin yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır. Meyve üretiminde ise Vişne ve Elma ön planda olmakla birlikte ilçede yetiştirilen Çilek meyvesi tat ve aroma yönünden tercih edilen bir üründür. Pazaryeri ilçesi geçmiş yıllarda dağ çileği ile meşhur bir ilçe iken daha sonraları çilek üretimi ticari çeşitlerle devam etmiştir [12]. 2014 yılında 21 dekar çilek bahçeleri, 2020 yılında 186 dekara ulaşmıştır. Bilecik ilinin çilek üretiminin %76'sı Pazaryeri ilçesinden karşılanmaktadır [4]. Bölgede aynı zamanda 15 bin adet Mavi yemiş fidanı dikilmiştir [13].

Tablo 8. Bilecik ili Pazaryeri ilçesinde bulunan meyve ağaç sayıları ve meyve üretim miktarları

Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)
Vişne	331	11.031	6.110	436
Elma	241	9.197	4.806	347
Ceviz	146	6.070	10.015	1.226
Çilek	130	-	-	186
Armut	112	3.102	1.140	62
TOPLAM	1.192	40.839	28.925	2.689

G. Bozüyük İlçe Meyveciliği

Bozüyük ilçesi, Kuzeybatısında Pazaryeri ilçesi, kuzeydoğuda Söğüt, doğusunda Eskişehir, güneyinde Kütahya, Batısında İnegöl ilçeleri ile çevrili olan Bilecik'in bir ilçesidir [14]. İlçede toplam 171.089 dekar alanın 3.724 dekar alanı meyve, içecek ve baharat alanı olarak kullanılmaktadır. Bozüyük ilçesinde Elma, Ceviz, Vişne, Kiraz ve Erik gibi meyvelerin yetiştiriciliği yaygın olarak yapılsa da üretimi ön planda olan Elmadır [4]. İlçenin yakın çevresindeki iller ile kara-demir yolları ile olan bağlantısı sayesinde üretilen meyvelerin pazara erişimini kolaylaşmaktadır.

Tablo 9. Bilecik ili Bozüyük ilçesinde bulunan meyve ağaç sayıları ve meyve üretim miktarları

Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)
Elma	866	35.999	7.594	1.344
Ceviz	269	11.685	5.757	1.560
Vişne	168	8.400	2.712	300
Kiraz	149	5.967	2.140	250
Erik	84	4.201	888	125
TOPLAM	1.669	73.497	21.303	3.724

H. Yenipazar İlçe Meyveciliği

Bilecik'in kuzeybatısında yer almaktadır. İlçe, kuzeyde Göynük, doğuda Sarıcakaya, batıda Gölpazarı, kuzeybatıda Taraklı, güneyde İnhisar ve Mihalgazi ilçeleriyle çevrilidir. Bilecik, Marmara Bölgesinde olmasına rağmen, Yenipazar ilçesi Karadeniz bölgesine yakın olduğundan dolayı karasal iklim tipi görülmektedir. İlçede toplam 87.706 dekar alandan 14.467 dekar alanı meyve, içecek ve baharat alanı olarak kullanılmaktadır. 2020 yılında toplam 1.453 ton meyve üretimi gerçekleşmiş ve bu üretimin yaklaşık yarısını kiraz oluşturmuştur. Tablo 10'da görüldüğü gibi meyve vermeyen ağaç sayısı 60.037'dir [4]. Gelecek yıllarda Yenipazar ilçesinde de üretim miktarının artacağı öngörülmekle birlikte yeni ürünlerle adaptasyon çalışmaları yapılarak ürün yelpazesinin genişletilmesi gerekmektedir.

Tablo 10. Bilecik ili Pazaryeri ilçesinde bulunan meyve ağaç sayıları ve meyve üretim miktarları

Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Da)
Kiraz	753	21.520	50.100	3.400
Üzüm	144	-	-	677
Badem	130	2.650	1.130	410
Ceviz	102	6.775	2.125	5.850
Vişne	90	4.100	3.475	2.800
TOPLAM	1.453	43.634	60.037	14.467

III. SONUÇ

Bilecik ilinde meyve yetiştiriciliği konusunda en büyük problem, Bilecik ilinin toplam toprak varlığının % 53.09'unun orman alanı olup yetiştiricilik yapılamamasıdır. Toprak varlığının %29.04'ü ise tarım alanıdır ve bu alanın yaklaşık %11'i meyve yetiştirilen alandır. Dar bir alanda sebze, meyve yetiştiriciliği yapılmasına rağmen bitkisel ürün çeşitliliğinin fazla olmasının sebebi Bilecik ilinin farklı iklim ve toprak yapısına sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda İstanbul, Sakarya, Bolu, Bursa ve Eskişehir gibi illere olan yakınlığı ile bu ürünlerin pazarlanması konusunda da önemli bir konuma sahiptir. Tüm bu avantajlardan dolayı bu ildeki meyvecilikten daha iyi sonuçlar almak için Bilecik ilinin bitkisel üretim deseninin iyi planlanması durumunda daha fazla çeşit ile daha fazla ürün elde edilebilir. Öncelikle yeni kurulacak bahçelerde üstün özelliklere sahip olmasının yanı sıra bölge iklimine uygun meyve tür ve çeşit seçilmelidir. Bir sonraki önemli aşamada fidan seçiminin başlangıçta doğru yapılması gerekmektedir, aksi takdirde telafi edilemeyecek sorunlar ortaya çıkabilir. Fidancılık konusu ülkesel çapta ele alınarak her meyve türü için kaliteli ve standart sertifikalı fidan üretimi ve kullanımı sağlanmalıdır. Eski meyve bahçeleri de verimli çeşitlerle değiştirilmelidir. Aynı zamanda birim maliyeti düşürecek ve birim alanda verimliliği arttırmaya yönelik tür ve çeşitlilik üzerinde durulmalıdır. Ürün çeşitlendirmede özellikle üretimi fazla olan Ceviz, Kiraz, Şeftali ve Ayva gibi meyvelerin yanı sıra ilçeye özgü olan İnhisar narı gibi meyvelerin yetiştiriciliğinin daha da ön planda tutulması gerekmektedir. Aynı zamanda bölgede yetiştiriciliği yapılan meyve türlerinde ıslah çalışmaları teşvik edilmelidir. Üniversitelerden araştırmacıların bölgede araştırma yapmaları mevcut sorunların çözümüne katkı sağlayacağı gibi, yeni tekniklerin uygulanmasını da teşvik edecektir. Bu araştırmalar aynı zamanda genetik kaynaklarımızın ortaya çıkarılması ve ileri ki çalışmalara da zemin oluşturması açısından önemlidir.

Sonuç olarak verimli toprakları, konumu ve doğal güzellikler ile çevrili olan Bilecik ilinde, ürün çeşidi, depolama alanları ve pazarlama imkânlarını iyi kullanarak tarımsal üretiminin artırılması gerekmektedir. Çünkü yetiştiricilikteki başarı pazarlamadaki başarıyla ölçülebilir, bu sebeplerde iç ve dış pazarlara ürün satabilmek için, çiftçi ve işletmeler ile birlikte hareket edilmelidir. Bu uygulamalar ile Bilecik ilinde tarımsal verimlilik ve üretim katkısı artırılarak sosyal-ekonomik yapının da korunması sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] Gerçekçioğlu, R., Bilgener, Ş., & Soylu A. (2009). *Genel Meyvecilik*. Nobel yayın, Ankara, 480.
- [2] Özçağırın, R., Ünal, A., Özeker, E., & İsfendiyaroğlu, M. (2005). *Ilman İklim Meyve Türleri, Sert Çekirdekli Meyveler*. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, İzmir, 229.
- [3] Özçağırın, R., Ünal, A., Özeker, E., & İsfendiyaroğlu, M. (2005). *Ilman İklim Meyve Türleri, Yumuşak Çekirdekli Meyveler*. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, İzmir, 200.
- [4] Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>, (18.11.2021).
- [5] T.C. Bilecik Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü İl Brifingi. (2020). <https://bilecik.tarimorman.gov.tr/Menu/2/Brifinglerimiz>, (15.10.2021).
- [6] T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2021). Bilecik Coğrafyası. <http://bilecik.meb.gov.tr/www/cografya/icerik/23>.
- [7] Türkiye İlleri İlçeleri Mahalleleri ve Köyleri. Bilecik Merkez köy Sayıları. <https://www.nufusune.com/ilceler>.
- [8] T.C. İnhisar Kaymakamlığı. (2021). Genel Coğrafya ve Yeryüzü Şekilleri. <http://www.inhisar.gov.tr/genel-cografya-ve-yeryuzu-sekilleri>.
- [9] T.C Söğüt Kaymakamlığı. (2021). Coğrafi yapı. <http://sogut.gov.tr/cografi-yapi>.
- [10] Başkaya, Z. (2012). Göl pazarı'nın Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 16(25), 133-161.
- [11] BEBKA. (2012). Pazaryeri. https://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/198/pazaryeri-ilce-raporu_1568788183.pdf.
- [12] Öztürk Erdem, S., & Çekiç, Ç. (2019). Bilecik İli Pazaryeri İlçesi Çilek Üretim Potansiyeli. VI. Ulusal Üzümsü Meyveler Sempozyumu, 5-7 Eylül 2019. Bildiri Özetleri Kitabı. 39.
- [13] T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Bilecik İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2021). Mavi Yemiş Fidan Dağıtımı. <https://bilecik.tarimorman.gov.tr/Haber/1082/Pazaryeri-Ilcemizde-15-000-Adet-Mavi-Yemis-Fidani-Dikimi-Gerceklestirildi>.
- [14] Bilecik Ticaret ve Sanayi Odası. (2021). Bilecik, İlçeleri, Bozüyük. <http://bileciktso.org.tr/>.